

૧૦૯૯૪

શ્રી
ચિન્તનગીતા.

“ તમે પરમાત્માનું ચિન્તન કરજો,
તે તમારી ચિન્તા દૂર કરશે

શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજી.

મૂલ્ય ૦-૪-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય અમદાવાદ પ્રયોજન.

ગુજરાતી કોંપીટાઈટ સગદ

આ લઘુ પુસ્તકનું નામ જ એના પ્રયોજનને સ્પષ્ટ કરે છે છટી
છવાઈ ક્ષણોમાથી પણ અપૂર્વ લાભ લઈ લેવાની કળાવાળામાટે આ છે,
અને દરેકને દિવસમા ધણીએ મળે છે--નિવૃત્તિની થોડી થોડી ક્ષણો
તે સમયે આમાથી એક વા અનેક ચિન્તનનુ પારાયણ કરે તો તે
સહજમા કેટલો અદ્ભુત વિકાસ સાધે, અને ભગવાન તથા ભક્તનું
હૃદયરહસ્ય પોતાના અતરમા પ્રકાશિત કરે? વિકાસનુ સાધન તો
આ રહ્યું સાધક હોય તે સાધી લે કર્તવ્યવચનમા વળી વધારે લાખ્યા
કથન સા ?

શ્રીકૃષ્ણજયન્તી,
ગુરુવાર : ૧૯૮૪
વડોદરા

}

શ્રી એ. અ. વર્ગ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

૧૩૯૪ના ૭ ધીર્ગમિ પ્રભાગ ,

અનુક્રમાંક ૧૭૦૦૮૨ કોલ

પુસ્તકનું નામ નિત્યનિત્ય

નિપય ૪૨૨

જન્મ ધરીને આવો રુડા રે,
જગમાં તો,
શુ રે કમાણા મારા વીર । વિચારો રે જી.
—શ્રી નૃ.

‘મષ્ટસ્મરણુ ડગતા આવતા પ્રાગ્બધવેગને ભોગવી પ્રસન્ન રહેજો આ
 સસારના અમાગપણાને ‘સ્મરણુ કરશે નહિ દુ ખદ દેહાધ્યાસને દુર્બલ
 પડશે અનુભવતા ગહેજો પ્રાપ્ત પદાર્થ તથા પ્રસંગમા સ્વપ્નવત્ ભાન,
 વૃત્તિદ્વારા ડગતા ગહેજો અપ્રાપ્તની આતુર ધન્યતાથી ગહિત રહી ખેદમુક્ત
 રહેજો નિત્યપ્રાપ્ત સ્વરૂપની યથાર્થ અપ્રતીતિ મનાયા છતા પ્રતીતિરૂપ જ
 નિશ્ચયથી નિત્યસુખની અભિવ્યક્તિ અનુભવવા વૃત્તિને જાગ્રત્ કરતા ગહેજો”

—શ્રી નૃ°

હરેક માર્ગ ગ્રહે સાધક પણ, વિદ્યુસંયમ સુખ ના'વે છ,
સદ્મવાસના દખતુ મૂળ તે, સયમથી જ કપાવે;
કહું છું સાધકને.

—શ્રી નૃં

‘યોગ્ય પુરુષપ્રયત્નો સેવનાર દૃઢ નિશ્ચયવાન મનુષ્યને
આ સસારમા કંઈ દુર્લભ નથી.’
—શ્રી નૃં

ઉત્તમ નિજ દષ્ટિ કરે, જેને નરહરિછાય
વિ०

અનુભવશિખરે જાવાની આશા ધરજે,
હો જીવ ! તું,
અતર્કુદ્ધિ જ કરજે

—શ્રી નૃં

“ પ્રાપ્તિવિવેક પુરુષોએ તો શાસ્ત્રદ્વારા, ચુક્તિદ્વારા કે અનુ-
ભવવડે આ અનેક દુ ખની પ્રતીતિ કરાવનાર ભેદભાવનાનો
બાધ કરવો એ જ ખરું અધ્યયન સમજવું ”

—શ્રી નૃં

નેત્રને માથો ને કહુને રોધો, ને મુસ્થિર રાખો શરીર,
વાણીના વેગને ખાળીને કમથી, અંતર ઉતરે વીર !
ચિં

“ઝાવર જળે ચિત્ત શુદ્ધ ન થાતું, જ્ઞાનજળે નહાવું ”

—શ્રી નૃં

“ હે સુર ! અન્યવડે કરાયલા કાર્યોથી સુખ લેતા આપણે આ વિશ્વથી
 ટળવું, અને આપણા અમૂલ્ય આયુષાદિનો કોઈ પણ જનહિતકર કાર્ય
 કર્યા વિના વ્યર્થ વ્યય થવા દેવો, એ અત્યન્ત નેષ્ટ છે માટે અનેક
 યુક્તિ તથા પ્રયત્નથી સદા એવા કાર્યો કરવામા ઉત્સાહ રાખવો
 કે જેનાવડે આ પ્રાણિઓને કોઈ પ્રકારના પણ સુખની અભિવ્યક્તિ થાય ”

—શ્રી નૃ૦

જે જેવું ચિન્તાન કરે, તે તેમય થઈ જાય,
પ્રભુ ચિત્તી પ્રભુમય થવું, કીટબ્રમરને ન્યાય
—વિ०

આ વિષયોમાં સુખલુદ્ધિ જે, તે તો દુખકેરી મૂળી રે,
આ જ્ઞાનલક્ષિત તેને યાજશે, હહે જેમ આગ ખડપુળી રે
—શ્રી નૃ૦

“સદા સર્વાત્મસાવના કરવાનો અભ્યાસ રાખતા જવું,
તથા સત્પુરુષનો સહવાસ, એ ગૃહસ્થનો મુખ્ય
ધર્મ જાણવો ”

—શ્રી નૃં

ફળ જે હરિભક્તિ આપતી, જીવથી તે ન સમજ્યુ જાય જ
હરિસમ જીવને જે ફળ કરે, હરિસમ અવલુચ્ચ ગણાય જ,
ફળ શુ ભક્તિનુ જીવ માપશે !

—વિ०

અધિકારિ! રે, આશ વિષયની ટાળો,
મન નિવૃત્તિમાં વાળો,

—શ્રી નૃ૦

“આ માનુષ જગત્ તથા દેવજગતનું મૂળ તપ છે, તથા એ તપવડે
જ આવૃત છે જે વસ્તુ જગતથી અત્યન્ત દૂર છે તથા જે દુષ્કર છે
તથા અન્ય કોઈ પણ કરવી કઠિન છે તથા પ્રાપ્ત થવા અસંભવ છે,
તે તે સર્વ તપવડે પ્રાપ્ત થાય છે

—શ્રી મૃં

જોવા લવણજન મનનયતે, સયમઅજન આજ,
સ્પર્શમણિ નરહરિપદસ્પર્શે, સ્પર્શમણિ યની રાજ.
—ચિં.

સમણને ભક્તિ પ્રભુની કરો ભાઈ રે,
જેથી દુખ સહ જાય શમાઈ.
—શ્રી નૃં

“અન્ટરૂઢા રહેલો દઢ વૈરાગ્ય જ ત્યાગરૂપ હોવાથી
મુખનો સાધક છે, અને તેથી તે સર્વ મુખેન્છકે
સેવવા યોગ્ય છે.”

—શ્રી નૃ.

અન્તર્મુખસ્થિતિસમ કેા ન સ્થિતિ,
 મુખમાત્રતણેા જ્યાં લહેા ધતિ,
 જરી સિદ્ધ હણેા સડે ભીતિ રે,
 હે સાધક અન્ધુ !
 —ચિં

“હે ભાઈઓ !

પુન પુન તમને એનું એ જ કહીને જાગૃત્ હું કે તમે સાવધાનપણે
આપણા કર્તવ્યને લક્ષમાં રાખીને, તેના વિશેષે કરીને અવિરોધી
વ્યવહાર કરજો, અને નિત્યપ્રાપ્ત નિત્યમુક્ત સ્વસ્વરૂપાકાર સ્થિત થવારૂપ
અતિમ નિશ્ચયનું વિશ્વમંથન કંશે નહિ”

— શ્રી નૃં

અનુભવજ્ઞાનતણી સાચી જો ઇચ્છા, હોય તો ત્યજ દરયાસક્તિ,
નરહરિપ્રભુપ્રતિ મુખ કરી સજળે, માત્ર નૃહરિપ્રભુભક્તિ રે.

—વિ.

દાન ધ્યાન ને જ્ઞાન એ, ત્રણ ચિન્તામણિ મળુ,
ધર્મિછત ફળ એથી લહો, ત્યજો અવર પાપાણુ.

—શ્રી નૃં

“ ગૃહસ્થ પુરુષોએ શરીરને શોષણ કરી કષ્ટ આપનાર પ્રતાદિકના મેવનરૂપ તપને જ કરીને કૃતાર્થતા માનવાની નથી, પરંતુ અન્યથી પ્રાપ્ત કરાતા ભોગોની ઉપેક્ષા કરવી તથા ક્રમે કરી ઉત્તર વયના સધિમા ભોગવાસના શમી જાય, એવા ક્રમથી વિહિત ભોગની ઉપેક્ષા કરવાને પણ અભ્યાસ ગણવો, અને એ અભ્યાસની સિદ્ધિ એ જ તપની સમાપ્તિ તથા કૃતાર્થતા સમજવી

—શ્રી નૃ.

ચિત્તિસિન્ધુ દશદિશ નિરખીને, સર્વાંગે મહિ નહાજે,
આલિંગી જળને અલુઅલુથી, પ્રતિપળ જળમય થાજે.
—વિ०

“દુ ખ આપણને આ જગતમાં સમગ્ર
ગુણનુ ધામ કરે છે ”

—શ્રી નૃ.

“જગત્માં પુરુષની સર્વ પ્રકારની ઉન્નતિ
કરનાર કેવલ તત્ત્વજ્ઞાન જ છે”

—શ્રી નૃ૦

ગુરુતણા સાચા બાણે ઘાયલ જનોનાં
કઈ, નેણ ને વેણ એન ન્યારાં રે હ.
—વિ०

મન ભારી રે, સ્વરૂપ વિચારીને કરવું
—શ્રી નૃ.

[૨૬]

“સર્વ સુખદુઃખના સમયમાં આપણા મૂલસ્વરૂપ પરમેશ્વરના
ચિન્તાનસ્મરણરૂપ કાર્યને કદાચિત્ પણ ચુકવું નહિ.
—શ્રી નૃં

“હોયે અપ જો રામતણે તો, દશ્યે રમણને ત્યાગ”
—વિ.

નિર્વિકાર મન થાય તો, નડે ન ત્રિવિધિ તાપ,
માટે સુજન સદા કરો, ઇષ્ટમત્રના જાપ
—શ્રી નૃ૦

“ જોમ ઈશ્વરની કૃપા પ્રાપ્ત છે, તથા તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાને મુખ્ય કર્તાવ્યરૂપ વિવેકીઓએ ગણી છે, તેમ જ સર્વદા મહાત્માઓની કૃપા પણ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય વસ્તુઓમા મુખ્ય છે, અને તે નિમિત્ત કરવા યોગ્ય ક્રિયાઓ જગત્મા મુખ્ય કર્તાવ્યરૂપ છે, એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી રાખવો ”

—શ્રી નૃં

અનંત કરણતણો તું કરે, સત્યર સદુપયોગ,
શુદ્ધ ક્રિયામા કર વળી, બાહ્ય કરણસયોગ ”

—વિ०

“મિથ્યા સ કલ્પવિકલ્પના પ્રવાહમાં વહેતા અટકવું ”
—શ્રી નૃ.

“ યથાર્થ જાણણું કરવું અર્થાત્ સત્ય જોલણું એટલું જ માત્ર પુરુષનું કર્તવ્ય નથી, પણ અનેક પ્રકારના યથાર્થ વ્યવહાર વર્ણશ્રિમ ધર્મથી પ્રાપ્ત હોય તે કરવા છતાં પુનઃ પુનઃ સદ્વસ્તુરૂપ બ્રહ્મત્વનો એકાન્તમા બેસી વિચાર કરવો ”

—શ્રી નૃ૦

‘ રજતમગુણમય ટાળવા, સ્વરૂપલક્ષિતસમ તોય,
 સાધનકેરા સમૂહમાં, શોધ્યું જડે નહિ કોય રે, •
 સમજી ગુણમયને, આત્મલક્ષિતજળે ઘોળે ’

—ચિં

“મને સમજાય છે કે સસાગમા જે પુરુષ કૃતકૃત્ય થનાની ઇચ્છાવાળો
હોય તેણે તો તે જાણે જ્ઞાનેન્દ્રિયગન્ય કે અન્ત કરણગન્ય હોય એવા
પ્રકારથી આ વિશ્વમા વ્યવહાર રાખવો ઉચિત છે”

—શ્રી નં.

“હુ ખમુક્તા થવા અર્થે સદ્વિચારને પ્રાપ્ત થવું એ
અતિ ઉત્તમ વાર્તા છે.”

—શ્રી નૃ૦

“ભક્તિ નીતિ યે સુખના પાય, અતર્મા જાણીએ,
એક પાયે ન સરતો અર્થ, વિવેકે પ્રમાણીએ.

—વિ०

“દષ્ટસ્મન્શ્ચ કન્તા કામનાના જયપૂર્વક પ્રસન્ન રહેજો
 ઇન્દ્રાણિમુખ થયેલ ચિત્ત પરિણામે
 શાન્તિને જ પામે છે.”

—શ્રી નૃં

સર્વતાણુ મૂળ હે મન'તુ છે, સમગ્રસ્થિતિ તુજ દાસી રે,
જેવા વિચારને સેવે તુ, તદ્વત થતુ જો ક્યાસી રે;
સુખદુ ખની કળા છે તુજ હસ્તે, વ્યર્થ તો ચિન્તા આ શી રે
છોડી દે આ ઉદાસી.

—વિ०

“ દુઃખરૂપ મમત્વના પદાર્થોમાંથી જે પુરુષે પોતાની પ્રીતિ
ઉઠાવી છે, તેને મહાન્ પ્રયત્ને પણ બીજાને વશ ન થનારા
પરમેશ્વર પ્રીતિથી વશ થાય છે ”

-શ્રી નૃં

“ઇન્દ્રિયવૃત્તિ રોધ સવેળા, અનુભવને જો ચહાય”
—વિ०

‘ અસુ યમી પ્રાણિઓને અનેક ઉપાયથી પણ જ્ઞાન થતું નથી ’
—શ્રી નૃ.

નરહરિ પ્રભુસમ ઉત્તમ ગુણોથી નિત્ય શોભયો
નરહરિઅર્થ કહી સહેવાં પડે, દુ ખ કેદિ તો સહીયો
—વિ०

“આપતકાલે ઉદ્વેગ ન ધરવો, એ પ્રજારત્ન ધૈર્ય તો ઉત્તમ જ છે,
પરન્તુ સર્વાત્તમ ધૈર્ય તો તે જ છે કે ઉપરથી, રસના આદિ વિષયમાં
લુબ્ધ રાખનાર ઇન્દ્રિયોના પ્રમલ વેગને રોકવા.”

—શ્રી નૃં

“દેહ એ હું છું, દેહ એ મારો”, મમત્વ જ્યાં લગી ન રળે
 ત્યાં લગી વૃત્તિ વિષયથી પાછી, સાવકજનની ન વળે
 દેહાભિમાની નથી થઈ શકતો તત્ત્વજ્ઞાની
 —ચિં.

“વ્યવહારમાં ઉત્તમ પરાક્રમ દરવા છતાં અન્તઃકરણમાથી
સ્ફુરતી વિવિધ વિષયવાસનાને રોકવાનું સામર્થ્ય હોતું નથી
તો તે અધ્રમતાને પામે છે.”

—શ્રી નૃં.

પ્રાપ્ત્યભાત્રતણું શિખર, લહી તત્ત્વજ્ઞાન અઘોઘહર,
સાનરૂપી ગ્રહી શસ્ત્ર કર, સાધો નૃહરિશિશુ મહામતિ !
—વિ०

નર્થી આ જગે અસાધ્ય, જે ઉપજે છે ઉરવિષે,
માટે ગણી સઉ સાધ્ય, પ્રયત્ન કરવો હરમિષે

—શ્રી ન૦

“આ સંસારદુ ખયા છુટવાના ઉપાયરૂપ જે પરમેશ્વરના
ચરણમાં દઢ પ્રીતિ, તેને વધારવાનો નિરન્તર ઉદ્યોગ કરતા
રહેજો ”

—શ્રી નૃ૦

છે તુજ હસ્તમા તારું ભાવિ,
તુજ વિચાર તુજ ભાવિની ચાવી,
સુખી કર કે દુખે કે દુખાવી

—વિ०

સાધકશૂરા !

જે જિતો તો મનરિપુ એક જ જિતો

—શ્રી નૃં

“ વિવેકી પ્રાણિઓ પોતાના મહાન્
શુદ્ધ પુરુષાર્થદ્વારા પરમેશ્વરની પ્રસન્નતા
સહજ મેળવી શકે છે ”
—શ્રી નૃં

સુખદુઃખહેતુ કે હશે ? ધરોશ ન મુઝવણ વીર
તુજ ઈક્ષણ રાખે તને, કં કં ગાલ-અમીર
—વિઃ

સહ સાધનનુ મૂળ એક એ, સદ્ગુરુસંગતિ સાધો છ,
સવ દેવમય જાણી નિરન્તર, સદ્ગુરુ દેવ આરાધો.
કહુ છું સાધકને
—શ્રી નૃં

“ વિશુત્વ, સર્વશત્ત્વ, સર્વશક્તિમત્ત્વ, તથા સ્વતન્ત્રત્વ એ આપણા
સ્વાભાવિક વા સ્વરૂપધર્મની પેઠે આપણામા અભિવ્યક્ત કરી લેવા
એ જીવ-માત્રને પ્રાપ્ત્ય છે, અને એ લક્ષણ વા ધર્મ મેળવવા
અર્થે જેમા એ, સ્વરૂપલક્ષણરૂપે વા સ્વધર્મરૂપે છે, એવા મારણસ્વરૂપ
ઈશ્વરની ઉપાસના કરવી એ કર્તવ્ય છે ”

—શ્રી નૃ૦

શ્વાસપ્રવાસે સ્થાપી લક્ષ, પ્રભુમત્ર જાપતાં,
આ મનના દોષ દહાય, ન પડિયુ પીડતા.
—વિ०

“શુભ ફલની ઇચ્છાવાળાએ સદા જપ કરવો.”

—શ્રી૦ નૃ૦

“શ્રેયસ્સાધકે સદા આપણા અન્ત કરણને દોષરહિત
રાખવા યત્નવાળા થવું ”

—શ્રી૦ નૃ૦

‘હૃદયદૂપમાં વૃત્તિ નાખી, સચ્ચિતિજળને ખેંચ,
અજરામર આપે યની ચિદ્રસ, પ્રાણિભાત્રમાં વહેચ ’
—વિ०

“સુદમમા એ જ કંહુ છુ કે યોજ્ય વિચાર-વર્તનથી
આ જગતના પ્રવાસના અવધિને પામજો.”

—શ્રી નૃ૦

“શ્રદ્ધાપૂર્વકે કૃષ્ણની પ્રતીતિપર્યન્ત પ્રત્યેક સામાન્ય
સાધનનો પણ અભ્યાસ રાખી પ્રયત્ન કરતા રહેજો,
એ મારી આજ્ઞા છે ”

—શ્રી નૃ૦

શ્રીશ્રેયસ્સાધકઅધિકારિ વર્ગતરફથી
 પ્રસિદ્ધ થયેલા અત્યન્ત રસમય અને ઉપયોગી
 ગ્રંથોનું સૂચિપત્ર મળાવે
 વ્યવસ્થાપક મહાકાલ, વડોદરા

મુદ્રણસ્થાન 'વસંતમુદ્રણાલય'
 મુદ્રક ચીમનલાલ ઈશ્વરલાલ મહેતા
 ધીકાટીરોડ, અમદાવાદ.

થઈ નૃસિંહપ્રભુને શરણે આજ,
પ્રત રૂઠ મેં આ લીધું;
પ્રતિદક્ષણ મારા આયુષ્ની સત્ક્રિયાવિષે ગાળીશ હું,
કાં જે આયુષ્ બહુ મોઘું આજ—
પ્રત રૂઠ મેં આ લીધું

—વિશ્વવંશ

